

A LENDA DA ILLA DE ONS

Por: José Taboada Pérez

Así era un día calquera ao amencer, ían os homes a cazar, a pescar e a recoller froitos salvaxes como landras, castañas, centeo, amoras e outras cousas.

As mulleres, os vellos e os rapaces quedábanse nas casas do poboado, curtían as peles, preparaban lanzas e frechas, facían a comida e conservaban os alimentos.

Non descubriran a agricultura, nin a gandería e nin falta lles facía. A caza era abundante. Había cervos, xabarís, cabras salvaxes, perdices, coellos, pombas, pitas do monte e outras especies.

Se a caza era abundante a pesca tamén. Había no mar grande cantidade de peixe e mariscos.

A Illa tiña dous poboados. Un preto do actual Canexol, chamado polos nativos “Cano do Sol” porque alí había unha cova de pedra cunha fenda natural pola que se coaba o sol e marcaba un raio dentro dela.

Vivían nunha cidade fortificada ou castro preto do mar. As casas eran pequenas, de forma circular, moi achegadas unhas doutras, con cuberta de palla e dun só andar.

No medio de todas había unha moi pequena na que ninguén vivía. Era a <Casa do Lume>, si, a Casa do Lume, porque sempre tiña lume. Polo día coidaban del as mulleres e os rapaces e pola noite quedaba un home facéndolle garda.

Aínda que non tiñan xefe, facía como tal “Pedro o Listo”, así chamado porque tiña resposta para case todo. Era un bo cazador, sabía acender o lume con dúas pedras que sempre levaba na bolsa bandoleira. Era tamén moi bo facendo arcos e frechas.

Dirixía sempre as tácticas de caza. Ao romper o día levantábanse os homes. Despois de asearse e comer, algúns saían a cazar, a estes o <Listo> mandáballes fregar os seus corpos cunha mestura de ramas machucadas feitas con ruda, xesta, loureiro e romeu. Desa maneira podían achegarse aos animais sen que o seu cheiro corporal delatase a súa presenza.

Se as mulleres falaban moito entre elas, pola contra os homes case non falaban, eran cazadores e se falaban podían escorrenar as pezas de caza. Comunicábanse por acenos e cando falaban, facíano con poucas verbas: Vós pescar, ti queda, vós a <mel ide>. De aí ven o actual nome de Melide, lugar onde había moitas colmeas e abundaba o mel.

Tiñan tamén unha linguaxe de asubíos que facían metendo os dedos na boca, un era si, dous era non e catro seguidos marchar.

Os que non ían a cazar, ían pescar, a recoller froitos, arranxar as casas ou a outras tarefas que lles encomendara o <Listo>.

A vida era, pois de comuna, traballaban todos para todos e compartían todo.

O <Listo> vivía fóra do poboado, tiña a casa a carón da fonte. Era cadrada e grande.

O <Tolo> era un home moi especial, non tiña casa, non traballaba, con barba e cabelos moi longos, andaba case espido, nunca ninguén o vira comer ou beber, falaba só, andaba polos montes ou polo mar, de día ou de noite. Era un tolo pacífico, que non se metía con ninguén.

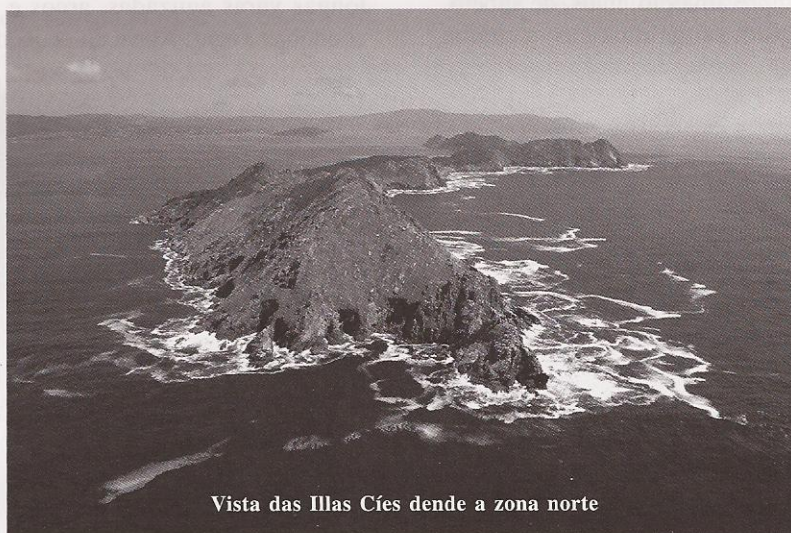
Preto de Melide había outro poboado, o dos “Negros”, así chamado porque eran de pel moi escura, nunca se lavaban e cheiraban mal. O seu xefe era o <Chosco>, home salvaxe e cruel que non dubidaba en matar a quen se atrevese a levarlle a contra.

Un día, ao amencer, as xentes non saían do seu asombro. Apareceu xunto a Illa outra illa case tan grande coma a deles. Uns miraban cara aos outros, abraiados, sen saber que dicir.

- Ese é un bicho! - Dixo o <Tolo>.

Vaia se era un bicho! Pois movíase!

Dirixiuse á Illa e empezou a comer nela. Tiña unha boca tan grande que lle cabía dentro unha casa de cinco andares, uns ollos coma noras e uns dentes grandes e negros que semellaban vigas de ferro. Tres días seguidos estivo comendo, formando así a Illa de Onza. Aquel bicho marchou e pasaron máis de cinco anos sen que ninguén o volviera a ver.

Vista das Illas Cíes dende a zona norte

O <Chosco> un día veu unha moza moi fermosa doutro barrio e pediulle que casara con el:

- Casar eu contigo! Antes morro!
- Pois vas a ser miña queiras ou non!
- Iso nunca, porco cheirento!

Marchouse o <Chosco>, maldicindo polo baixo.

Máis aquel día todo ía cambiar no quefacer diario da Illa, unha Illa que se caracterizou pola súa convivencia e tranquilidade.

Os do poboado durmían sosegados como facían de costume. Eran as catro da mañá.

O Garda do Lume, para entreterse, ata que os primeiros raios do sol amosasen a súa presenza, miraba como ardía, pois o lume nunca arde o mesmo, as cores mudan, tórnase azul, vermello, amarelo, si, case sempre amarelo, máis, de súpeto, escoitouse un pequeno estoupido, saltan muxicas, a chama levántase e volta a baixarse, é como se quixera dicirme que estou aquí, que vivo.

Neso cavilaba esa noite o garda lume, que o lume tiña vida. E, debía tela, pois xa fixera moitos experimentos con el: Un día botáballe follas de loureiro verde, a resposta eran uns estalidos e pequenas lapas de cores xunto a uns cheiros gorentosos. Outro día botáballe unha pel vella, pelos,..., e a resposta nunca era a mesma.

Así era unha noite calquera do Garda Lumes. Algo tiña que argallar para non quedar durmido. Así era a noite dese Garda do Lume, cando de súpeto oíu unhas voces que viñan romper o silencio noitébrego.

- Veñen os negros, veñen a matarvos a todos! - Era o <Tolo>.

- Ti que dis, que dis! Vai durmir que son horas!
- Mira para alá! - Díxolle sinalando unha curva do sendeiro. Saíu o Garda Lume da <Casa do Lume> e viu como viñan os Negros co <Chosco> ao fronte armados de arriba abaixo.

Míralos era tarefa doada. O mes era agosto, o ceo estaba cuberto de estrelas e a lúa era chea e brillaba con forza.

Ao <Chosco> cantáballe no bandullo a vitoria, eran tres veces máis e cinco máis salvaxes.

O Garda Lumes foi correndo á casa do <Listo> a contarlle o acontecido.

- Vamos! - Dixo o <Listo> saltando de súpeto dos seus aposentos. Dese malparido podemos esperar o peor!

Dirixíronse a toda carreira ao poboado, espertaron a todos e contáronlles o acontecido.

- Non podemos facer nada! - Dixo un dos maiores.
- Se nada facemos dentro de pouco todos estaremos mortos!
- Respondeulle o <Listo>. Loitemos, pois, de morrer fagámolo con honra! Colledes as armas!

E todos os homes colleron os arcos, as frechas, as lanzas, as espadas e os puñais.

- Vós tamén! - Díxolle ás mulleres e aos rapaces.
- Nós! - Dixo Mariña, unha moza de longo cabelo.
- Si, todos xuntos somos máis ca eles.

Sinaloulle cun dedo para onde os homes tiñan que ir. Quedouse o <Listo> cos rapaces e as mulleres, armounas con longas varas aguzadas, arcos e frechas cos que os rapaces adoitaban xogar. Abriu un pequeno barril e mandoulles mollar

alí a punta das frechas e as lanzas. No barril había unha mestura de plantas venenosas con veneno de abellas e estramonio.

Cando partiron, xa os homes estaban arriba. O <Listo>, as mulleres e os rapaces foron na súa procura. A escasos vinte metros, o <Listo> mandounos parar e, usando as varas a modo de pértegas, agocháronse no medio dos toxos.

Cando os do <Chosco> chegaron ao poboado, só quedaba nel o velliño coxo e unha vella enferma.

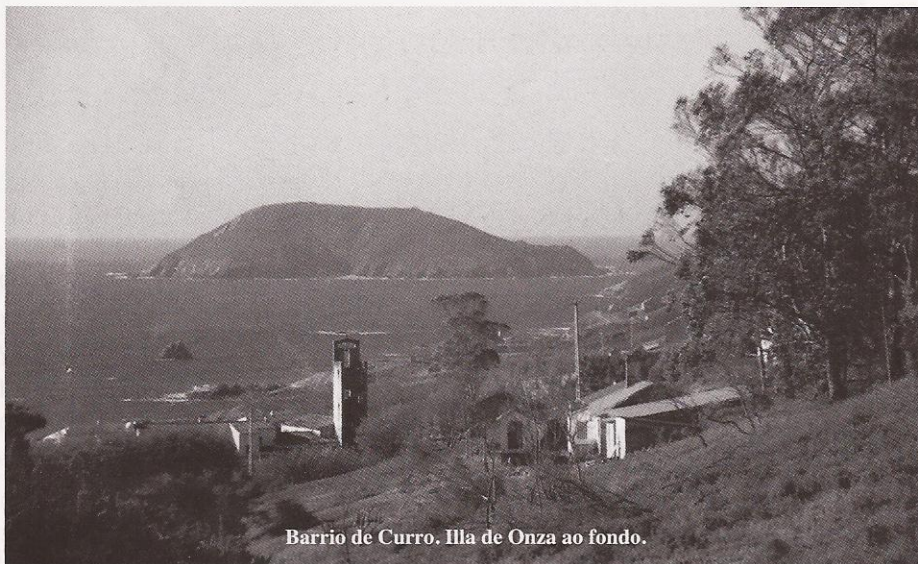
- Onde están todos? - Díxolle o <Chosco> ao vello.
- Vaite de aquí! E sacando a espada, matouno.
- Tan alá! - Díxolle a velliña cando tiña a espada no pescozo. Matouna tamén.

Foron o <Chosco> e os seus homes a polos do <Listo>. Cando o viron, dixo o <Chosco>

- Alí están! Non quero ningún vivo

Máis o que non sabía o <Chosco> era que se ía a atopar cunha sorpresa. Xa uns preto dos outros, o <Listo> baixou a espada e as mulleres e os rapaces de pé, dende o medio dos toxos, comezaron a disparar os arcos e frechas certas que facían branco nas costas do inimigo.

Caían os do <Chosco> coma moscas entre berros que se oían a máis dun quilómetro. Alporizados e cheos de rabia

Barrio de Curro. Illa de Onza ao fondo.

correron cara aos outros que os esperaban coa espada na man. Empezou a loita corpo a corpo, mentres que seguían recibindo frechas envelenadas. Comezou a haber moitas baixas por ámbolos bandos. Aínda que agora eran dos do <Chosco>.

Sabedor el disto e ao verse derrotado, tirou a espada e levantou os brazos. Os seus guerreiros fixeron o mesmo. Rendéronse ante uns rivais inferiores en teoría, máis non en estratexia.

De xeonllos todos e coas mans na cabeza, agás o <Chosco> que estaba de pé. Achegouse o <Listo> e mirándoo fixamente fíxolle un aceno para que se axeonllara coma os demais. Negouse maldicindo e berrando aos alí presentes. De súpeto apareceu no chan retorcéndose da dor, acababa de recibir un golpe do <Listo> co pau da lanza no lado esquerdo do seu corpo, xusto onde acaban as costelas.

- Atádeo! - dixo o <Listo>. Foi atado de pés e mans e alí mesmo foi xulgado e sentenciado a pena de morte. Máis non a unha morte calquera, senón á morte dos traidores e malvados, ser tirado ao mar cunha grande pedra atada aos pés.

Achegáronse os vencedores aos vencidos e, coa espada levantada, rodearon aos derrotados que, mirando para o chan, mantiñanse calados.

- Serenádevos, eles perderon moitos homes e nós tamén! - Dixo o <Listo>

- Vós, levantádevos.

Cando se achegaron ao <Chosco> para a súa execución, un mozo de cabelos louros, do bando do <Chosco>, preguntoulle ao <Listo>

- Podemos facelo nós?
- Si! - Respondeu o <Listo>

E alí colleron a aquel malvado e traidor e tirárono ao mar polo Xobenco. Lugar así chamado agora, pois cando introduciron as vacas na Illa, por aí caeu un becerro do que nunca máis se soubo. Como tampouco se volveu a saber máis do <Chosco>. O mar tragounos para sempre.

Xa de volta pasaron polo campo de batalla, onde se mataran entre eles.

- Levade o que é voso - Dixo o <Listo>

Colleron as armas e aos feridos e fóronse. Os outros fixeron o mesmo.

Ao día seguinte, ao amencer, atopáronse outra vez os dous bandos no mesmo sitio, só que esta vez non viñan con armas, viñan con sachos e pas; ían x enterrar aos seus mortos.

A escena era esperpéntica, homes sen cabeza, sen brazos, mulleres e nenos mortos... Se esperpéntica era a escena, non era menos a cara dos alí presentes

- Este era o meu fillo!
- Este era o meu irmán!
- Este o meu mellor amigo!
- Este salvoume a vida!

E así, con bágoas nos ollos e cara, apesados soterraron aos que sucumbiran no combate. O lugar foi o Chan da Polva,

hoje Chan da Pólvora, chamado así porque cando empezaron traballar esas terras, levántase moito po. Estes homes que un día antes se mataron entre eles, agora axudábanse a poñer baixo terra aos seus mortos.

Xa de volta a casa, o <Listo> dirixíndose ao mozo de cabelo louro, dixo

- Como te chamas?
- Pelaio, máis todos me chamaban Loiro
- Es un bo guerreiro! Vin como lle perdoaches a vida a aquel rapaz dos nosos.

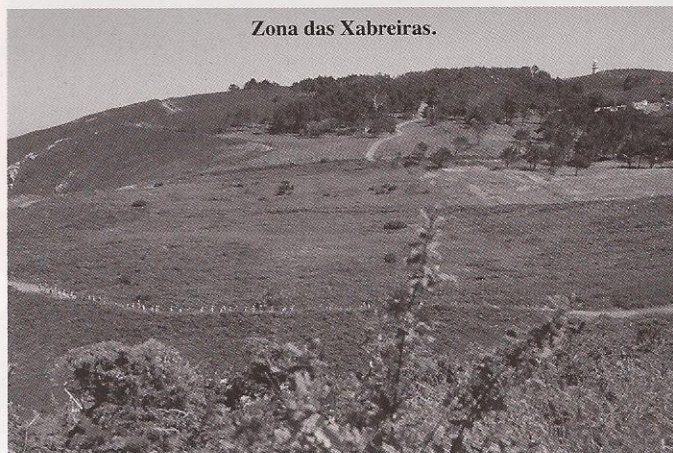
- Era moi novo para morrer
- Si, é moi novo

O <Listo>, esta vez en voz alta e dirixíndose a todos, dixo:

- Quen vai a ser agora o voso xefe?

Ninguén dixo nada

- Ti poderías facelo ben, Louro
- Eu xefe?
- Si, alguén ten que ser. - Dixo un dos máis vellos.
- De acordo!
- De acordo!! - Contestaron todos.
- Mañá ao solpor ven pola miña casa e trae e espada.
- A espada!!

BAR LONXA
PORTONOVO

Teléf: 986724333

* ALBARIÑO

ESPECIALIDAD
*PESCADITOS *MARISCOS
EL PUERTO. CÓMODA TERRAZA

- Si, a espada
- Ben.

Xa preto da casa do <Listo> cruzouse coa moza que rexeitara ao <Chosco>. Fitáronse, el fixamente, ela con disimulo sen artellar palabra.

- Gústache a moza, e!
- É a muller máis fermosa que vin!
- Máis, nós ao noso.

Coas espadas na man comezaron ámbolos dous a andar. Paráronse encima dunha laxe. O <Listo> cravouna con forza na pedra, e volveu a cravala, unha vez, outra e outra e cada vez con máis forza. Máis a espada seguía tendo pico. Colleuna coas duns mans e empezou a movela arredor de onde antes a espetara. O Louro fixo o mesmo. Pararon cando as dúas espadas estaban sen punta.

- Se as espadas estivesen así, hoxe estaríamos todos vivos. - Dixo o <Listo> mirando para a súa.

- Que razón tes! - Respondeu o Louro.

Dese desgaste de espadas quedaron unhas marcas nesa laxe, coñecida hoxe como o Petróglifo de Ons.

O Louro empezou a roldar á moza e acabaron casándose. Á voda asistiron todos os do outro poboado, iso si, limpos e aseados.

Pararon máis de catro anos sen nada que salientar, ata que volveu aquel monstro. Empezou a comer outra vez a Illa, só que esta vez viña dereito ao poboado.

Todos escaparon monte arriba, agás o <Listo>. Este quedouse mirando para el, colleu catro barrís grandes nos que meteu pan de cobra do máis venenoso, catro enxames de abellas, cobras, sapos e estramonio, moito estramonio. Púxolle diante estes barrís tapados con herba, comeunos dun bocado. Aquel bicho, que nunca probara ese amoadado, comezou a bruar, perdeu a vista e, cun golpe que deu, formou o Burato do Inferno.

Foise afastando e o eu corpo comezou a quecer tanto que se puxo roxo vivo. O mar fervía e estoupou. Foi tan grande o estoupido que se oíu en Ribeira. Os seus restos quedaron espaxados polo mar. Os dous máis grandes formaron as Cíes. As tripas quedaron preto de Onza e foron a dar ao lugar coñecido como Fedorentos, pois aínda hoxe cheira mal.

Ao día seguinte aquel monstro seguía botando fume. No mar había cantidade de peixe morto. Foi a primeira vez que viran comer ao Tolo. Sentado nun con da praia de Canexol estaba papando unha centola, xa cocida polas altas temperaturas que acadaran as augas. Algún illán probou ás agachadas a que sabía aquilo. Grazas ao Tolo, os illáns empezaron a comer marisco.

Xuntouse o poboado e decidiron darlle ao <Listo> o nomeamento de "Sempremantido". Polo que todos os días levaríanlle leña, auga e comida. Dedicouse neste tempo a aconsellar, a facer armas para a caza e tamén fixo de curandeiro. Os anos fóronlle caendo. Unha noite saíu da casa e comezou a andar monte arriba, as forzas faltáronlle, sentouse e logo deitouse. O frío da noite fixo o resto. Foi a súa derradeira viaxe.

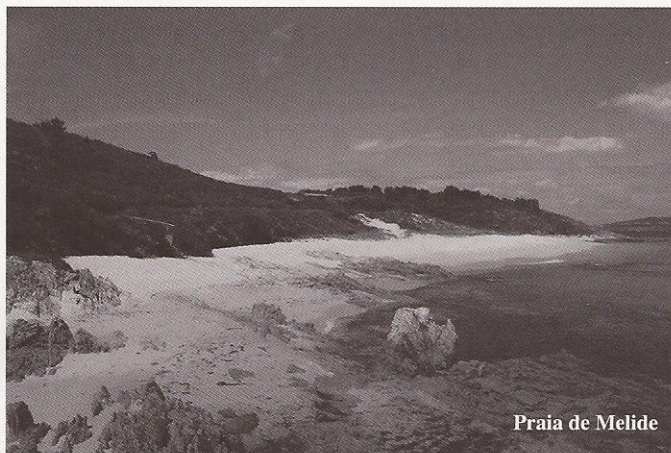
Ao día seguinte atoparon o seu corpo, trouxérono e levárono con auga de rosas e cubrírono cunha pel de castrón. Foi soterrado nun sarcófago escavado na pedra e tapado cunha lápida, tamén de pedra, e selado todo con estopa e brea. Ese sarcófago e coñecido agora como a Laxe do Crego. Pasaron moitos anos e os illáns viviron en harmonía e paz.

A Santa Compañía saía sempre por Melide, o que significa bos presaxios. Un día chegou un barco moi grande, con grandes

velas e viñan homes con armaduras, escudos e armas que nunca viran.

Un deles faláballes dun ser superior ao que tiñan que adorar e ao que había que facerlle unha casa. Así foi como fixeron a igrexa e un sitio para soterrar aos mortos, a capela e o cemiterio.

Para levar isto a cabo, tiraron a casa do <Listo>. Achaiaron todo, tiraron tamén coa fonte. Isto apasara moito aos nativos, pois a casa do <Listo> era algo moi especial para eles.

Xa descubriran a gandería e unha primitiva agricultura. Foron pouco a pouco abandonando o poboado e facendo as casas onde antes tiñan os alprendes para o gando. E así se formaron os actuais barrios da Illa: Canexol, Melide, Curro, nomeado así porque alí tiñan un cerrado onde xuntaban ás ovellas para cortarles a la, o Caño, porque alí nace un río, máis este non nace na superficie como case todos, senón nunha falla de auga, mana por unha especie de tubo. Pereiró, alí había un pereiro moi grande, e xurdiu un dito popular "ir ao pereiro". O Cucorno, acostumaban os deste barrio levar un corno colgado que lles servía de vaso, dicía o dito, "Vós sempre cun corno"

Cando xa estaban asentados nos barrios, a Santa Compañía apareceu esta vez polo Centolo, o que trouxo para a Illa peste e fame.

Aquel monstro mariño que comeu parte da Illa orixinouse dunha bacteria que chegou ao mar nun meteorito procedente doutra galaxia.

Proba de que aínda algo queda, foi a resistencia que amosou o Monolito das Illas Cíes ao seu derrubo con explosivos. Investigacións recentes feitas polo "zcesife" no lugar onde se levantaba, atoparon un mineral que non hai no noso planeta, aínda que o mantiveron en segredo para non alarmar ao respectable.